א) יומא יד:, ב) יומא כז: כח. [מנחות ק. ע"ש], ג) יומא טו:, ד) [במשנה שבמשניות וכן ביומא ליתא], ה) [חולין ס: לעיל כט.], ו) נ"ל דסריקה ביה בזרא, ז) נ"א שיטה, ח) בס"א: וגירסא, ט) [במנורה רש"ש], י) נ"א תחלת עבודה דאסורה לזרים הוא פי' דשחיטה שקודם לקבלה מותר בזרים, כ) [ויקרא א], ל) [דף לא:], מ) [ק. רש"י ד"ה מתחילין], נ) [ביומא שם ר' ישמעאל], ס) אולי צ"ל לא היה נכנס ויוצא בשער אחר אלא בזה השער.

רבינו גרשום

חיוריתא הגרעינין ושייפי ליה בחלבא דצבתא דסריקא ליה ביזרא. וקברי לה היכא דמסיק ימא שירטון קורה עבדא פירי לא עבדא ותלת בורכי מינייהו לא מחזקא להו גמלא ומושחין אותו בחלב של צב כדי שידבקו הזרעים ביחד ונוטעין אותן בירושלים: עץ עושה ולא פירות. ומצליח כל כך שג' ענפים ממנו אין אדם יכול למושכן ביחד בגשר: מייש. לא איתפרש לן אי זה מין הוא: סידר את המערכה גדולה וחזיתה מזרחה. כלומר מניח בין העצים ריוח מעט כעין חלון לצד מזרח: אליתא עצים קטנים שמסיקין מהן את הגדולים. לסדר את המערכה שניה לקטורת שממנה היו מכניסין גחלין למזבח הזהב להקטיר הקטורת וכנגד מערבית דרומית מסדרין המערכה שניה ובאומד חמש סאין גחלים היו מכניסין בכל יום להיכל ובשבת מוסיפין באומד ח' סאין גחלים ששם באותן ג' סאין שמוסיפין שם היו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים: סליק

האברים והפדרים שסילקו בשעת שהעלו הדשן החזירום למערכה גדולה: הגרה. היינו הקנה וכל הריאה והלב והכבד: מתיא בן שמואל. שהיה ממונה על הפייסות היה שואל לשומר האיר כל פני המזרח: עד שהוא בחברון. עד שאדם יכול להכיר עיר חברון שסמוך לה והצופה אומר הין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירטון: (ב) שם במשנה אמר להן הממונה לאו וראו נ"ב עיין בפירוש ר"ע מברטנורה על פרק זה: (ג) מפרש ד"ה אמר להם וכו' כסדר שהיו יושבין נמשכין עמו וכו' ואע"פ שסדר הפיים הכי הוה סדר העבודה לא הוה כך כדאמר בסדר יומא וכו' שזוכין בו ומכניסין אותו לשחוט ורואין ומבקרין וכו' מפייסין נמי קודם בשחיטת התמיד וכו' עבודת התמיד אבל שחיטתן: (ד) בא"ד אלמא לא בעי פייסי דהא וכו' מוכח משם דלא מפייסינן בעבודה שאינה תמה אלא בעבודה שאינה תמה כל כהן שירצה יזכה וכו' איכא לתרוצי דעבודה של זרים היא:

פי' הרא"ש

גרועה: ושייפא לה בחלבא דצבתא. משפשף בחבל העשוי מלבת דקל בחוזק את התאנה עד שיסיר כל הקליפה מעליה: וסריך עליה ביזרא. מתוך זה יצא ויכלה את הזרע שבאמצע האילן והוא לב האילן שממנו תולאת הפרי. ואית דגרס בחלבא דצבתא כלומר ישוף וימשח התאנה בחלב של שרוף שממו לב ומתוך זה ימות הזרע ויחדל מלעשות עוד פרי: היכא דמסיק ארעא שירטון. כלומר אצל שפת הנהר במקום לחלוחית יטע אותו כי בענין אחר לא יצמח: ותלת סוכין. ג' ענפים מהן הם כ"כ גדולים שאין גשר מחזיק אותם כי מחמת כבידן יפול הגשר: קורה עבדי פירי לא עבדי. דמתוך שאינו עושה פרי נעשו הקורות עבים וגדולים כי כל יניקת האילן נכנס בעץ: מ"ט. עושין חזיתה במזרח: שתהא הרוח מנשבת בה. ותמהר להדליק. ולמזרח משום דרוח מזרחית קשה וחזק. וגם כל שערי המזרח מכוונין זה כנגד זה ונכנס בהן הרוח: אליתא. עצים דקים: מקומות עבדי. להוצאת אליתא בין הגזרין וגם בחזית:

הדרן עלך ראוהו אחיו

ושייפי להו [א] בחבלא דצבתא דסריך עליה בזרא וקברי (א) [ב] היכא דמסיק ימא [ג] שירטון קורה עבדא פירי לא עבדא ותלת בריכי מינייהו לא מחזקה להו גמלא: סידר את המערכה גדולה וכו': מאי טעמא רב הונא ורב חסדא חד אמר כדי שתהא הרוח מנשבת בה וחד אמר כדי שיהו מציתין את האליתא משם מיתיבי ריוח היה בהן בין הגזירין שהיו מציתין את האליתא משם אמר לך מקומות עבדי:

הדרן עלך ראוהו אחיו

אמר [א] **להן הממונה** בואו והפיסו [ד] מי השוחט ומי הזורק מי מדשן מזבח הפנימי מי מדשן את המנורה מי מעלה אברים לכבש הראש והרגל של ימין ושתי הידים העוקץ והרגל של שמאל החזה והגרה ושתי דפנות הקרביים והסולת והחביתין והיין הפיסו זכה מי שזכה אמר להן (ב) [ה] צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי מתיא בן שמואל אומר [ו] האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והוא אומר הן [ז] אמר להן צאו והביאו [ח] (לי [ה] והוציאו) טלה מלשכת הטלאים והרי לשכת הטלאים נתונה במקצוע צפונית מערבית [ג] ארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים [י] נכנסו ללשכת הכלים הוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב [ל] [ה] השקו את התמיד בכוס של

ושייפי להו בחבלא דלבתא. כמו דלבתא מייתינן במסכת עבודה זרה בסופה (דף עה:). בחבל העשוי מלורי דקל ושייף ליה לעץ עד שתסיר כל קליפתו וגם אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות תפילנו ושוב לא יצא שם פרי ובהכי משירין קליפתן ושמא ע"י כך תועיל לו שלא תגדיל בו קליפה ומתוך כך לא יצא בו פרי ו] דיפול ו) דסריקה ביה בארעי זרע גרעין כמו שפירשתי: **וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירטון.** באותו מקום שהים גדל ומתוך לחלוח המים לא ימות האילן שאם לא היה שם קבור ימות מתוך שאין בו קליפה: **קורה עבדא.** ומתוך שהוא אילן סרק ואין גדל בו פרי שמכחישין כחו גדול כל כך שראוי לקורות לעשות ממנו בנין. אותן ענפים הדקין לוקחין לצורך המזבח. ותלת סיכי מינייהו ענפים. לשון אחר בריכי: **לא מחזקה להו גמלא.** דף של גשר אינו יכול לסובלן מרוב גודלן. גמלא גשר. כלומר הרבה הם גדולים. כך נראה בעיני ז)שינוי זה וכמו שברייתא שנויה בת"כ כגירסתי ח) הספרים אין אדם יכול ליישב: **מאי טעם.** חזיתה כלפי מזרח: **כדי שתהא הרוח מנשבת בו.** הרוח שיבא דרך שער מזרח: **וחד אמר שיהו מציתין את האליתא משם.** עצים דקים משימין באותו חזית והאש סמוך לו ונדלקים העצים גדולים על ידי עצים קטנים: **מקומות עבדי.** כלומר במקומות הרבה היו נותנין עצים כדי שישרפו עצי המערכה מכל צד. ואיכא בינייהו דלמאן דאמר כדי שתהא הרוח מנשבת בו לא היו מציתין האליתא משם:

הדרן עלך ראוהו אחיו

אמר להם הממונה. לאחר שבאו ללשכת הגזית על הפייסות: **בואו והפיסו מי שוחט מי זורק.** כלומר בואו ונפיס מי ישחוט מי יזרוק. ושלשה עשר פייסות יש כאן שחיטה זריקה וקבלה ז] אותו הזורק הוא המקבל וכן מוכח ביומא (ד' כה:) דאמר קבל המקבל ובא לזרוק והכי תקון דקבלה תחלת זריקה היא ונאה למקבל שיהא זורק דישון מזבח הפנימי ודישון מנורה הרי ד' בהעלאת אברים לכבש ששה הרי י' פייסות הסולת והחביתין והיין הרי י"ג פייסות ואמרינן ביומא (שם) דלא היו מפיסין אלא בעבודה ראשונה בשחיטה וכהן שזכה בשחיטה י"ב אחיו הכהנים נמשכים עמו כלומר אותן שהן אצלו זה אחר זה כסדר שהיו (ג) נמשכין עמו זה ח] כלאחר זה זה לדישון וזה למנורה כסדר שהן יושבין הן נמשכין לעבודה הראשון לעבודה ראשונה כגון זריקה והשני לדישון מזבח פנימי והג' למנורה כו' כסדר שהן סדורין במשנה. ופיים אחד דלא היו מטילין כי אם פיים אחד דכיון שזכה ראשון בשחיטה כולן היושבין אצלו נמשכין אחריו כדאיתא ביומא (שם). דישון מזבח הפנימי והמנורה מעבודת התמיד חשיבא ליה הואיל ט] דעם עבודת תמיד היא נעשית. מי שוחט ומי זורק ומי מדשן ואף על פי שסדר העבודה לא הוה כך כדאמר בסדר יומא בשמעתא דאביי (דף לג.) דאמר דישון מזבח הפנימי קודם לזריקת דם התמיד וכסדר הסדר הזה היה להם להפיס א"ר דמש"ה מפייסין קודם בשחיטת התמיד שקודם דישון מזבח הפנימי היו לוקחין הטלה אותן הכהנים שזוכין בו ורואין ומכניסין אותו לשחוט ומבקרין אותו לאור האבוקות והילכך כיון שהיו עוסקין במילי דתמיד קודם דישון המזבח והמנורה היו מפיסין נמי קודם י] שחיטת התמיד וזריקתו דמתוך שתחלת עבודה היתה בתמיד יא] ראשונה חביבה היתה והקדימוה בפיים ולא מפני שאלו קודמין זה לזה בפיים דכבר פירשתי שכולן זוכין יחד דכיון שזוכה השוחט י"ב אחיו הכהנים נמשכין אחריו. וכל עבודות התמיד יב] שחיטתו וזריקתו לא היתה אלא אחר דישון מזבח הפנימי והמנורה כילד בתחלה מדשן מזבח הפנימי ואחר כך מדשן את המנורה ה' נרות ואח"כ שוחט את התמיד וזורק את הדם ואח"כ מטיב ומתקן שתי נרות שנשארו לתקן ואחר כך מקטיר הקטרת ובקטורת היה פיים אחר לפי שמעולם לא שנה אדם בקטורת ומפרש ביומא (דף כו.) מפני שמעשרת לפיכך היו מכריזין כהנים חדשים לקטורת בואו והפיסו. וא"ת למה היה פיים בדישון מזבח הפנימי והמנורה ובהעלאת אברים לכבש הא אמרי' ביומא בסוף פרק ב' (כז:) אמר רבי יוחנן זר שסידר את המערכה חייב מיתה הואיל ועבודה תמה היתה מתקיף לה רבא אלא מעתה תיבעי פיים ואמרי' איסתמיטתיה הא דתניא מי שזוכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה ובשני גזירין אלמא (ד) בעי פיים דהא לא אמר כל כהן שירצה יסדר אלא אותו שזוכה בתרומת הדשן יסדר ולא אחר אלמא מוכח משם דלא מפייסינן אלא בעבודה תמה אבל בעבודה שאינה תמה כל כהן שירצה יזכה בה בלא פיים יש לתרץ דהתם פרכינן על אותה שמועה משחיטה דלאו עבודה תמה היא ואפ"ה בעי פיים ומתרצינן שאני שחיטה דתחלת עבודה היא וחשובה לפיים אע"ג דלא עבודה תמה היא הילכך ה"נ י"ל דכל אלו תחלת עבודה הם דישון מזבח יג] והמנורה תחלת עבודה היו זה במזבח וזה במערכה ט) העלאת אברים לכבש תחלת עבודה של יד] הקטורת היא וקבלה נמי איכא לתרוצי י)הילכך לאו עבודה של זרים היא: **הראש והרגל.** בכהן אחד. ביומא (דף כז.) מפקינן מקרא ששה כהנים העוסקים בהולכת אברים לכבש דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה כ) ואמר מר זו הולכת אברים לכבש. העוקץ הוא הזנב. החזה הוא השומן הרואה את הקרקע וחותכין מכאן ומכאן בלא ראשי צלעות. והגרה הוא הצואר ובו מחובר הקנה טו] והלב. החזה והגרה בכהן רביעי. לקמן ל) מפרשינן במקומו מפני מה הן סדורים בסדר הזה. והחביתין חצי עשרונו של כ"ג שקרב עם התמיד בכל יום שנאמר (ויקרא ו) מחציתה בבקר ומחציתה בערב וסמיך ליה על מחבת בשמן תעשה לכך היא קרויה חביתין: **אמר להן הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה.** שהאיר להם היום דאין שוחט טז] תמיד אלא ביום: **הרואה אומר.** יז] ברק ברקאי בלשון זהר כמו למען היות לה ברק (יחזקאל כא) יח]: **הרואה.** אותו שעל הגג אומר כך: **ומתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שהוא מגיע בחברון.** פי' יט] מ"כ במנחות מ) בשלהי שתי הלחם הוא היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (פ"ה מ"א) מתיא בן שמואל ממונה על הפייסות והיינו פייסות שמפיסין כשהאיר היום מי שוחט מי זורק וכשהוא היה שואל אם הגיע זמן שחיטה היה אומר לאותן שעל הגג כ] אמרו אם האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והן אומרין הן. ואין נראה לרבי דמה ענין פייסות לכאן הא פיים ראשון בלילה הוה וזה כא] כבר היה ועוד מתיא בן שמואל לא היה אומר כל הטענה דהאיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון כדמוכח ביומא (דף כח:) כב] דאמר דאותו שעל הגג אומר האיר כל פני המזרח ואמר לו אידך עד שבחברון ואומר לו הן ומפרש התם לפי שטעו פעם אחת במאור הלבנה הוצרכו לומר כל כך. ונ"ל לפרש הכי דמתיא בן שמואל הממונה על פיים פליג את"ק כג] ואיהו סבר דלא היה אומר אותו שעל הגג ברקאי אלא בזה הלשון היה אומר האיר על כל פני המזרח וא"ל אידך עד שבחברון עד שנראה הזהר עד חברון שיכולין לראות חברון משם וזה השיעור גדול מברקאי דת"ק וראיה לדבר דתניא בסדר יומא [שם] ר"ש נ) אומר ברק ברקאי ר"ע אומר עלה ברקאי נחוניא בן אפקשיין אומר ברקאי בחברון מתיא בן שמואל [אומר] הממונה על הפייסות אומר האיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון ר' יהודה בן בתירא אומר האיר כל פני המזרח ויצאו כל העם איש איש למלאכתו והתם פרכינן אי הכי נגהא להו א"ל אימא לשכור פועלים אלמא כולהו פליגי ואיכא למימר דהאי שיעורא נפיש מחברון: **אמר להם לאו והביאו** כד] **טלה מלשכת טלאים.** לאחר שהפיסו ועדיין היה לילה אמר להם הממונה לאותן שזכו בעבודת תמיד בין בשחיטה בין בהעלאת אברים שכולן מתעסקין בהכנתו כדאמר [ע"ב] מי שזכה בתמיד מושכו והולך כה] לבית המטבחים ומי שזכו באברים הולכין כו] עמו: **לאו והביאו (לי) טלה מלשכת הטלאים.** והכינו אותו לשחיטה ובקרו אותו לאור האבוקות כדמפרש: **והרי לשכת הטלאים הרי היא במקצוע צפונית מערבית.** של בית המוקד שהיא טרקלין גדול וארבע לשכות פתוחות

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות תמידין ומוספין הל' ו:
ב [מיי' פ"א שם הל"ב]
ב ג מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה י:
ג ד מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הל' א:
ד ה מיי' פ"א שם הל' ט:

שיטה מקובצת

א] בחבלא. ס"א בחבלא דלבתא דסריק. תיבת דסריך נמחק: ב] וקברי ליה היכא: ג] ימא. ס"א ארעא שירטון: ד] מי שוחט ומי זורק אות ה' נמחק: ה] על תיבת והוליאו נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ו] פרי דסריקה דיפול ביה בארעי בורא זרע: ז] וקבלה ואותו הזורק: ח] זה אחר זה אות כ' נמחק: ט] הואיל דבעבודת התמיד היא תיבת דעם נמחק: י] קודם בשחיטת התמיד: יא] בתמיד חביבה על תיבת ראשונה נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: יב] התמיד שחיטתן וזריקתן היתה תיבת לא נמחק: יג] מזבח הפנימי והמנורה: יד] של הקטרת היא אות ו' נמחק: טו] הקנה והכבד והלב: טז] שוחט את התמיד אלא: יז] אומר ברקאי ברק בלשון: יח] ברק מורטה לאותו שעל תיבת הרואה ל"ש ונמחק: יט] פי' רש"י מ"כ: כ] הגג אם תיבת אמרו נמחק: כא] וזה אמר כבר היה יום ועוד: כב] ביומא דאמרינן: כג] את"ק ואמר דלא תיבות ואיהו סבר ל"ש: כד] והביאו לי טלה מלשכת הטלאים: כה] והולך לו לבית: כו] הולכין אחריו תיבת עמו ל"ש:

פי' הראב"ד

בצפון ואיזה מהם בדרום לפיכך א"צ למימר דלאו דוקא ממש בקרן קיימא אלא סמוך להקרן ואף על גב דלאו ממש קרן גופי' אלא אפי' סמוך לקרן נמי בכלל פנות העזרה הוה. א"נ אפי' א"ת דסמוך לקרן לא איקרי פינה. יש לומר כמו שכתבתי דלשכות השומרים היו מבחוץ ובית אבטינס מבפנים ולפיכך י"ל שבפינה דהיה על קרן גופיה היתה עומדת לשכת השומרים ובית אבטינס בפנים סמוך לקרן ולא בקרן גופיה ע"ש שהיתה סמוכה לשכת בית אבטינס ללשכת שומר מבחוץ קא יהיב תנא סימני בגוה לאחד ג' מקומות הללו שהכהנים שומרים כגון זה אחד מהם בית אבטינס. ולשכת פרהדרין הואיל ואתא לידן נפרש ביה מילתא כי היכי דלא תקשי לן ההיא מסקנא דמסכת יומא גופיה מפיק מברייתא דכולהו שערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער נקנור שלפנים ממנו לשכת פרהדרין דהיינו משמע השתא במזרח הוה קיימא לשכת פרהדרין ולא היא אע"ג דקא מסיק כהאי לישנא שלפנים ממנו לשכות פרהדרין לאו דוקא ממש במזרח אלא או בצפון או בדרום אלא שזה שער הנקנור היה סמוך יותר משאר שערים וכשהיה רוצה כהן לכנס ללשכת פרהדרין לא היה נכנס ויוצא א) כאחד זה השער היה נכנס ויוצא ולקודש היתה פתוחה וכשהיה משכים לעמוד להסך רגליו היה יוצא חוץ לחומת העזרה ומסיך רגליו ואזיל וטביל בשער המים שהיתה בחול ונכנס לעזרה ללמוד חפינה וא"ת כיון שהיתה פתוחה [לקדש] הרי היא היתה קודש ואין ישיבה בעזרה וכ"ש שאין ישנים והאיך היה כה"ג יכול אפילו לשבת בה ולא מבעיא לישן. הא כבר אמרינן היכי דלא אפשר שפיר דמי אלא כך משמע שכה"ג היה צריך להיות פורש למקום הקודש דומיא דמלואים דכתיב ז' ימים תשבו יומם וגו' ומשום דלא אפשר (נמי) היה [שרי] כשעת מלואים דכתיב נמי שם תשבו. אע"פ שבעזרה היה כדכתיב ופתח אהל מועד וכן במשכן נמי הוה שומרים בעזרה כדאיתא בספרי ואתה ובניך [אתך] לפני אהל מועד וגו'. הכהנים מבפנים ולוים מבחוץ כמו שכתב הר"ש ז"ל בפתרונו אלא שהוא כתב כל דבר שהוא צורך שמירה או עבודה שרי אבל שאין צורך שמירה וחינוך עבודה כגון קריאת פרשת המלך וקריאת פרשה ביום הכיפורים לא מצי למיתב דהתם במסכת סוטה פ' אלו נאמרים פריך אגריפס המלך האיך הוה יתיב והאמר אין ישיבה בעזרה וקשה לי על זה הפירוש מפרק שני דמסכת יומא דתני התם גבי פיים זקן יושב במערבה דהיכי הוה יתיב אין ישיבה בעזרה ואע"ג דהתם נמי לצורך העבודה הוא הפיים לפיכך תסתיים כדפרשתי דבהא תליא דכל היכי דלא אפשר בענין אחר לעשות דבר הצריך בעזרה אלא א"כ בישיבה מותר לעשות לכל אדם כגון פרישת מלואים וכה"ג בכל שנה קודם יוה"כ ושמירת הכהנים בבית המוקד ובבית אבטינס וכן כל כיוצא בזה שצריך לעשות במקום קודש וא"א לעמוד ולעשות אבל כל מה שיוכל לעשות בעמידה כגון קריאת המלך ופרשת כה"ג ביוה"כ התם וודאי לא הותר אלא למלכי בית דוד בלבד מיהא בירושלמי משמע שכה"ג נמי יש לו ישיבה בעזרה כמו למלכי בית דוד ומביא ראיה מעלי דכתיב ועלי הכהן יושב על כסא על מזוזת היכל ה' וגו' ובירושלמי דמסכת יומא בפ' אמר להם הממונה ובפרק אלו נאמרים בסוטה פליגי דאפי' למלכי בית דוד לא היה ישיבה בעזרה וקא פריך התם והא כתיב וישב דוד לפני ה' משמע לפני ה' ומשני שישב עצמו בתפלה וההיא דמסכת סוטה קא משני תפתר שסמוך עצמו לכותל ולפי מאי דקא פריך מוישב דוד לפני ה' משמע לפני ה' היינו לא מקרי אלא בעזרה יש לתמוה אליבא דס"ד בירושלמי דאף למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה ממעשה דמקדש דיחזקאל דכתיב (יחזקאל מ"ד) נשיא הוא ישב בו לאכול לחם לפני ה' ולשם אין לתרץ לענין ישוב בתפלה בשלמא למ"ד למלכי בית דוד יש להם ישיבה ניחא קצת דא"ל דנשיא הוא כמו מלך אלא למאן דפליג ובעי למימר דאף למלכי בית דוד לא הוה ישיבה היכי נפרש האי קרא ובדוחק י"ל דהכא דהאי קרא נשיא [הוא] ישב בו לאכול לחם לפני ה' כלומר הוא בלבד ישב חוץ לעזרה שהיה לאכול לחם לפני ה' בעזרה דהיינו שלמים כדכתיב ועשו הכהנים את עולתו ואת שלמיו וקרבן אקרי לחם

ה א מיי' פ"א מהלכות תמידין ומוספין הל' ט:
ו ב מיי' שם פ"ג הל' ד:
ז ג מיי' שם הלכה יז:
ח ד מיי' פ"ד מהל' בית הבחירה הל' ו:
ט ה מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הל' א:
י ו מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה יג והל' טז:
יא ז מיי' שם הל' יג [יד]:
יב ח מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' ז:
יג ט מיי' שם הלכה טז:
יד י מיי' שם הלכה יז:
טו כ מיי' שם הלכה טז:
טז ל מיי' פ"ג מהל' בית הבחירה הלי"א:
א מ מיי' פ"א מהל' תמידין הל' י:
ב נ מיי' שם הלכה יא:
ג ס מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הלכה ו:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֵלַי יְיָ הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתֵחַ וְאִישׁ לֹא יָבֹא בוֹ כִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בוֹ וְהָיָה סָגוּר: יחזקאל מד ב

של זהב אע"פ א שהוא מבוקר מבערב א] מבקרין אותו לאור אבוקות א] א) מי ב שזוכה (א) בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה היו מקדימין וד' כלים בידם הטני והכוז (ב) ושני מפתחות הטני דומה לתרקב של זהב מחזיק קביים וחצי ג והכוז דומה לקיתון גדול של זהב ושתי מפתחות ב) אחד שהוא א] יורד ב] באמת השחי ואחד שהוא פותח כיון בא לו לפשפש הצפוני ד שני פשפשין היו לו לשער הגדול ג] אחת בצפון ואחת בדרום שבדרום לא נכנס בו (ג) ד] אדם עליו הוא מפורש ע"י יחזקאל שנאמר 1 ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש אל יבא בו כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס להתא ומהתא להיכל עד שמגיע לשער הגדול הגיע לשער הגדול העביר את הנגר ואת הפותחות ופתחו ה לא היה ה] שוחט השוחט עד ששומע שער גדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול שער גדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול מגריפה ו] ג) (מיריחו היו שומעין קול השיר) מיריחו היו שומעין קול בן ארזה מקיש בצלצל מיריחו היו שומעין קול החליל מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור ז] מיריחו היו שומעין קול השיר מיריחו היה שומע קול השופר וי"א ד) אף קולו של כ"ג בשעה שהוא מזכיר את השם ביה"כ מיריחו היו מריחין ריח פיטום הקטורת ה) א"ר אלעזר בן דגלאי עזים היו לאבא בעָרי המכוור והיו מתעטשות מריח פיטום הקטורת ח] מי שזכה בתמיד משכו והולך בבית ו) המטבחיים ומי שזכו באברים הולכין עמו י בית המטבחיים היה לצפונו של מזבח ז ועליו ח' עמודים ננסים ורבעים של ארז על גביהן ואנקלאות של ברזל היו קבועין בהן וג' סדרים לכל אחד ואחד שבהן תולין ומפשיטין על שולחנות של שיש שבין העמודים מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ח נכנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא ט מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא ב' נרות (מזרחית) [מערבית] ט] דולקין מדשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן י מצאן שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין כ ואח"כ מדשן את השאר ז) ואבן ל היתה לפני המנורה ובה ג' מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח את הכוז על מעלה שניה ויצא:

הדרן עלך אמר להם הממונה

לא מ היו כופתין את הטלה אלא מעקידין אותו מי שזכו באברים אוחזין בו וכך היה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב והשוחט עומד במזרח ופניו למערב י] נ של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה של בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שנייה ח) שחט ס השוחט וקבל המקבל בא לו ט) לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחה צפונה מערבה דרומה שירי הדם היה שופך יא] אל יסוד דרומית
לא

פתוחות לו כקיטוניות פתוחות לטרקלין כדמפרש במסכת מדות (דף לד.) והן הלשכות המנויות כאן. לשכת הטלאים דהכא הוא לשכת טלה קרבן דתנן במדות [לד.] והא דתנן התם שהיא דרומית מערבית לבית המוקד רמי להו בפ"ק דיומא (דף טו:) ומשני ספיר (ד) מזרחית לפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני מזבח ששקצום מלכי יון שהיא לשכת בית החותמות דתנן הכא ובה גנזו. ולשכת בית המוקד הוא הנקרא בית המוקד קטן היא לשכה שיורדין בה לבית הטבילה כדתנן במדות והכהן הטובל שם מיד כשעולה מבית הטבילה היה מתחמם באותה לשכה ומסתפג וזה בית הטבילה אינו בית הטבילה יב] דמעילה י) האמור בפרק קמא כ) והרבה בית טבילה היו להם כדי שיוכלו הרבה כהנים לטבול בהרבה מקומות: ל) **לשכת החותמות.** שמצניעין שם חותמות של לוקחי סלתות ונסכים מן יג]

כאן חסר מפירוש המשנה עד סוף הפרק

לא היו כופתין את הטלה. בשעת שחיטה ד' רגלים יחד וטעמא יד] בגמ' [לא:]: אלא מעקידים אותו יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם: **מי שזכו באברים אוחזין בו.** בשעת שחיטה ומסייעין אותו: **ראשו.** של טלה לדרום עזרה אצל מזבח טו] (ופניו) ורגליו אצל לפון עזרה ופניו למערב שצריך שיהא בית שחיטתו כלפי מערב דכתיב ושחט אותו לפני ה' מ) וראשו של טלה לדרום עזרה אצל מזבח (עזרה) לריך שיתקרב אצל מזבח דכל כמה שיכולין ליקרב לד הראש אצל המזבח מקריבין אותו דכתיב ושחט אותו על ירך המזבח לפונה נ) אצל המזבח: **השוחט עומד** טז] **(במזבח) [במזרח].** על קרן לפונית ופניו למערב והמקבל עומד כנגדו באלכסון ומלדד כדי שיהא פניו כלפי דרום: **תמיד של שחר היה נשחט על קרן לפונית מערבית על טבעת שניה.** שהשמש בא מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן הכותל מזרחית בכל יכולת מפני שהכתלים גבוהים והחמה של שחרית בשיפולו של רקיע (ועל) [ולא] ס) הכותל עומד כנגד קרן לפונית מערבית לסוף אורך המזבח אצל ההיכל לפונית משום דקדשי קדשים שחיטתם בלפון על ירך המזבח לפונית ובעינן שחיטה כנגד המזבח ולא חולה לו יז] שם היה המטבחים: וטבעות קבועות ברלפה לתת ראש הבהמה לתוכן והם כ"ד כמנין המשמרות ומקומן כ"ד אמות מן הדרום ללפון קבועות בו' סדרים של ד' טבעות הוי כ"ד ורחוק הסדר הראשון מן המזבח ה' פ) אמות ומאותו סדר עד כלות ו' סדרים כ"ד אמות והכי תנן במסכת מדות (דף לו.) וטבעות היו ללפון (ו) ו' סדרים של ד' ד' ויש אומרים ד' של ו' ו' שעליהם שוחטים את הקדשים כלומר על ידיהן שוחטים קדשים כמו שפירשנו: **על טבעת שניה.** לאו בטבעת שניה של סדר ראשון שהוא אצל המזבח אלא בטבעת ראשונה

שהוא אצל הקרן בסדר השני המשוכה לצד לפון ופני השוחט ולואר בהמה לצד מערב לפון באלכסון כדי שלא יעכב אור השמש לבא. וטעמא דבטבעת שניה שהיא מתרחקת מן המזבח שגבוה עשרה שיוכל לראות דרך עליו השמש ויותר מכאן לא היה צריך להרחיק ואם היה שוחט בסדר הראשון א"כ היה המזבח מעכב אור השמש לבא על ידו של שוחט שהרי המזבח גבוה י' אמות וסדר ראשון של טבעות אינו רחוק מן המזבח אלא ח' אמות: **תמיד של בין הערבים על קרן לפונית מזרחית על טבעת שניה.** שהרי בערב הלכה לה בלד מערב הילכך לריך להמשיך מקום שחיטה למקום שכלה המזבח לצד לפונית מזרחית וכמה שיתרחק יותר תבא החמה על ידו. ובגמ' [לא:] נפקא לן שלריך שוחט לשחוט לאור היום: **בטבעת שניה.** בשביל הטעם שפירשנו בתמיד של שחר: **שחט השוחט וקבל המקבל.** לזרוק ובא לו המקבל לקרן מזרחית לפונית נתן מזרחית לפונית יח] שעולה בכבש שהוא בדרום ופונה לימין פוגע בקרן דרומית מזרחית תחלה ושם א"א ליתן משום דעולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד כדנפקא לן בזבחים (דף נג.) ומקיף ובא עד מזרחית לפונית ונותן ואמר בזבחים (דף סב:) כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין ונפקא לן ממעלות הפונים קדים ע) אע"ג דבמתן דמי עולה אינו עולה בכבש דהא על הרלפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק כדכתיב פ) וזרקו דהא למטה מן החוט [הסיקרא] הוא נותן אפילו הכי כיון דבחטאות שניתנות ע"ג הקרנות למעלה יט] ושם לריך לעלות לכבש דרך הדרום ופונה למזרח דרך ימין וה"נ בכל הדמים אע"פ שניתנין למטה מתחיל להקיף דרך הדרום שהוא פניו של מזבח בפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין בקרן מזרחית לפונית ואחר כך למערבית דרומית ונותן למערבית דרומית נמצא מקיף את המזבח דרך ימין מזרח לפון ואח"כ למערבית דרומית כך פי' הרב רש"י בסדר יומא בפ"ק (דף יז.): **שירי הדם [היה] שופך על יסוד דרומית.** דכל הניתנין על מזבח החילון שירים שלו נשפכין על יסוד דרומית וכן מוכיח בזבחים (דף נג.) דאמרינן טעמא גבי שעיר נשיא ולמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי שכנגד הפתח ונפקא לן מקרא דכתיב צ) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד אף ירידתו מן הכבש בסמוך דהיינו יסוד דרומית וכיון דבחטאת לריך לו לשפוך על יסוד דרומית ה"נ בכל הדמים אף על פי שאין עולין על הכבש בשביל זריקתן שיריהן נשפכין אל יסוד דרומית שהרי מתן דמן בהקפת ימין כמו כן באותן שעולין ע"ג כבש: [עד] עכשיו פירש לך שחיטתו וזריקתו מכאן ואילך מפרש סדר הפשטו וניתוחו וכיצד מעלין את האברים לכבש:
לא

שיטה מקובצת

א] אבוקות מי שזוכה בתמיד משכו והולך לבית המטבחיים ומי שזכו באברים הולכין אחריו לבית המטבחיים ובית המטבחיים היה לצפונו של מזבח ועליו ח' עמודים ננסים ורבעים של ארז על גביהן ואנקליות של ברזל היו קבועין בהן וג' סדרים היו בכל אחד ואחד שבהן תולין ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין העמודים המזבח והמנורה כו': ב] יורד לאמת השחי. ואחד שהוא פותח כיון: ג] הגדול אחד בצפון: ד] אדם עליו הוא מפורש ע"י יחזקאל ויאמר וגו' תיבת שנאמר נמחק: ה] היה השוחט שומע קול שער: ו] מגריפה מיריחו היו שומעין קול החליל מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז מיריחו היו שומעין קול השיר מיריחו היו שומעין קול בן ארזה מקיש בצלצל נמחק: ז] לכיור. ס"א ושם אומר' קול השיר נמחק: ח] מתעטשות מריח פיטום הקטורת מיד מי שזוכה בדישון נכנס כו' ואין כאן מקומו ומקומו לקמן אחר תיבת אבוקות: ט] דולקין עיין ירושלמי: י] למערב תמיד של: יא] שופך על יסוד תיבת דרומית נמחק: יב] הטבילה דלמעלה מי' דמעילה נמחק: יג] מן הגזברים: יד] וטעמא מפרש: טו] על תיבת ופניו לא גרסינן: טז] עומד במזרח: יז] לו שם היה בית המטבחיים: יח] לפונית שכשעולה: יט] למעלה שם אות ו' נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מבקרין אותו לאור לאבוקות. ע"ג כאן חסר משנה שלימה והמתחלה במשניות מי שזכה בתמיד וכו'. ועוד ונתחלף היתוך בכו: ב] שם יורד באמת השחי. עיין בירושלמי. הר"ב מברטנורא במשניות:

פי' הרא"ש

לא היו כופתין את הטלה. ד' רגליו ביחד ולא ב' רגלים יחד וב' ידים יחד: **אלא מעקידין אותו.** יד ורגל כעקידת יצחק: **פניו למערב.** לצד השכינה: **על קרן לפונית מערבית.** ומקבל ליך בגמ' דכתיב שמים ליום כנגד היום [במקום] שהיום מאיר ובבקר החמה זורחת מן המזרח וכותלי העזרה מאפילין לכך היה צריך להרחיק מן המזבח: **על טבעת שניה.** והטבעת לא היתה עגולה כמו נזם אלא כחצי עגולה ותוחב בארץ ואין הבהמה יכולה לזוז לצדדים ושש סדרים של ד' טבעות כנגד כ"ד משמרות לכל משמר טבעת [מיוחד] ונשחט על טבעת שניה לפי שהחמה היה מאפיל על טבעת ראשונה לכך היה מרחיק קצת מן המזבח: מזרחית לפונית ומערבית דרומית. היה להם יסוד ונותן הדם ב' מתנות שהן ד' שמתפשטין לד' רוחות המזבח אבל קרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד ומה שמתחיל בקרן מזרחית לפונית לפי שהוא מקום השחיטה וגם מקיים בקרן

מסורת הש"ס

א) יומא יד: [וע' במשנה שבמשניות ורמב"ם], ב) [ג"מ נג.], ג) [במשנה שבמשניות ליתא הכא אלא לקמן בסמוך ועי' עוד שם], ד) [ע' יומא כ: לג:], ה) [יומא לט: ע"ש], ו) [במשנה שבמשניות ליתא], ז) מנחות כב., ח) [יומא כה:], ט) יומא יד:, י) ל"ל דמעילה וע' רש"י כו:, כ) [לעיל כו.], ל) [שייך לע"א], מ) [ויקרא א], נ) [שם], ס) [ח' רש"ש], ע) [יחזקאל מג], פ) [ויקרא א], צ) [ויקרא ד], ק) נראה דל"ל דקיי"ל דהיה קודש ולכתחלה ביומא דף ל וכולן בקודש לבית הפרוה וכו', ר) ע' בתוס' לעיל דף לא ע"א ד"ה וכולן, ש) שייך לעיל ע"א לספ"ב

רבינו גרשום

עמודין ננסין. עמודין נמוכין: ורביעין של ארז. (הנרות) [הניחו] קנים של ארז על גביהן מזו לזו: ואונקליות של ברזל. מסמרים ושלשה סדרים של מסמרים היה לכל אחד של אותן רביעין: ושני מפתחות אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון. כלומר שתי מפתחות היה לפיתחו של (אולם) [היכל] אחד מבפנים ואחד מבחוץ אותו שבפנים היה צריך להושיט זרועו עד בית השחי ואח"כ המרפק קודם שהיה יכול לפותחו ומנעול החצוני כיון שמשים המפתח פותח לאלתר: פשפשין. פתחים קטנים הפתוחים לתאים שבעובי החומה: לשער הגדול של היכל: קול המגרפה. אותה דאמרינן בערכין שהיו בה עשרה נקבים שכל אחד מוציא י' מיני זמר: חליל וצלצל. כלי זמר: כיבד השאר הדשן לתוכו. לאמצעיתו של מזבח ולקחו והניחו בתוך הטני ויצא: ומצא שני נרות מזרחיים. שכלפי מזרח שעדיין דולקין מדשן את השאר אותן שכבו קודם הבקר זורק מה שנשאר מן הפתילה ופסולת מן השמן לחוץ ונותן בה פתילה חדשה ושמן ומניח אלו אותן שדולקין במקומן: מצאו שכבו. אותן שנים והאחרים עדיין דולקין: מדשנן. לאלו שנים ומדליקן מן הדולקין ואח"כ מכבה את השאר הדולקין ומדשנן ומניח כל הדישונין הפסולת בתוך הכוז ומניח את הכוז על מעלה שניה ויצא ולאחר הקטרת הקטורת חוזר לשם כדקתני לקמן בהחלו עולין במעלות האולם נכנס ומצא ב' נרות מזרחיים היה דולקין מדשן את המזרחי היה מכבהו לאלתר ומדשנו ומניח את המערבי דולק שממנו היה מדליק כו' נטל את הכוז והשתחוה ויצא: ט) מ"ט עביד לה חזות כדי שתהא הרוח מנשבת בה באותה חזות ותדלק יפה: מקומות מקומות עברי. כלומר דבחוזה נמי מציעין: סליק לא היו כופתין את הטלה.

הגהות הב"ח

(א) במשנה מבקרין אותו לאור לאבוקות מי שזוכה בתמיד משכו והו' ומי שזכו באברים הולכין אחריו ובית המטבחיים וכו' של שש שבין העמודים מי שזוכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה וכו' מריח פטום הקטורת מי שזוכה בדישון מזבח הפנימי נכנס ונטל כצ"ל: (ב) שם ושני מפתחות. נ"ב בפרק אלו מלאכות פ"י ע"ש דף ל"ג: (ג) שם בו אדם ועליו הוא מפורש: (ד) תוס' ד"ה מבקרין וכו' ומשני ספיר ומה שאמר שם מזרחית לפונית: (ה) ד"ה תמיד של שחר וכו' והחמה של שחרית בשיפולו של רקיע עומד ומאיר על הכותל כנגד קרן לפונית: (ו) ד"ה וטבעות וכו' לצפון המזבח ו' סדרים:

פי' הראב"ד

דכתיב לחם אשה ריח ניחוח לה'

ונראה כי זה שער המקדש החיצון לא היה קדושת העזרה שלא היה יכול לישב בו כמו בעזרה. אלא יותר היה אדם צריך לנהוג בו קדושה משאר מקום שהוא חוץ לעזרה כדמפרש קרא גופא טעמא שה' אלהי ישראל בא בו. ולא לישב כ"א לנשיא היינו מלך ודוקא לאכול בו לחם שהיה לפני ה' תמיד כמו הקרבן שהיא סעודת מצוה אבל סעודת הרשות וישיבה שאינה של מצוה לא הותר באותו מקום אף למלך ותדע לך שזה השער לא היה שער של העזרה שהרי שער החצר הפנימית שהוא עזרה ממש לשם כתיב ועשו הכהנים את עולתו ואת שלמיו אבל שער המקדש החיצון לא היה עשוי עולתו ושלמיו כי לא היתה זו עזרה. ובתר' צרפת

מקשים בשם ה"ר אלחנן בן הר' יצחק ז"ל אהא דקתני בסוטה בפ' ואלו נאמרין בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ ויושב עליו שנאמר מקץ וגו'. אגריפס המלך עמד וקבל וקרא מעומד ופריך בגמ' עומד מכלל יושב והא אמר מר אין ישיבה בעזרה וכו' ומוקי לה בעזרת הנשים דמאי קושיא ה"ל למימר דכשהיה יושב על הבימה היתה עשויה כמו גג גבוה הרבה ואמר בפ' בתרא דפסחים כיצד צולין דגגין לא נתקדשו והרי הוא יכול לישב בטוב ותירץ בשם הר' יצחק אביו ז"ל דכיון שלא היה דבר קבוע בעזרה שהרי לפי שהיה נותן אותו לבימה לאחר כן היו שומטין אותה מיד מפני שלא היתה עשויה אלא למושב בעלמא לפ"ז לא היתה חלוקה משאר קדושת העזרה שהרי ע"כ צ"ל דלא חשיב דבר קבע שאם היה חשיב בנין דבר קבע היה אסור כדאמרינן לקמן שאין בונין אכסדרא של עץ בעזרה. ולי נראה דבלאו הכי לא תקשי שאפילו א"ת שהיא בנין קבע אע"פ כן גג הבימה היא קדוש כשאר קדושת העזרה שהרי אפי' למ"ד דעליות וגגין לא נתקדשו היינו אותן שהיו באותו שעה שנתקדשה העזרה אבל מכאן ואילך כל מה שיעשה באויר העזרה שום דבר הכל קדוש כל כמיניה ע"ש דבנינו לא נתקדשה העזרה שנתקדשה בשלמא לשכות שהיו בנויות בשעה שנתקדשה העזרה י"ל שהאויר של מעלה מן הגג לא נתקדש שהפסיקה התקרה קדושה אבל לשכה שלא היה בנין בשעה שנתקדשה הבית לא קדשו אבל באותו מקום שהיה חלוק קדושה באותה שעה אותו אויר נתקדש עד רום רקיע שאם לא נפרש כן קשיא לכך גגין לא נתקדשו האלא דאמר דפרוה דקיי"ל דהוה בקודש ה) אפי' הפרוה ג) והא ליכא למימר שהיה גגה שוה עם

א לא היה שובר בו את הרגל אלא נוקבו א)מתוך ערקובו ותולה בו היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ונתנו למי שזוכה בו חתך את הכרעים ונתנן למי שזוכה בהן מרק את ההפשט קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזוכה בהן עלה לרגל הימנית חתכה ונתנה למי שזוכה בה וב' ביצים עמה קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה נטל את הקרביים ונתנן למי שזוכה בהן להדיחן ב והכרס מדיחין אותה בבית המדיחין ג ומדיחין אותה כל צרכה והקרביים מדיחין אותן שלש פעמים א) ג במעוטן על שולחנות של שיש שבין העמודים ד נטל ה את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה ה נוקב את החזה ונתנה למי שזוכה בה עלה לדופן הימנית היה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שמגיע לבין ב' צלעות ו א)דקות חתכה ונתנה למי שזוכה בה והכבד תלויה בה יבא לו לגרה הניח בה שתי צלעות מכאן וב' צלעות מכאן חתכה ונתנה למי שזוכה בה ז הקנה והלב והריאה תלוים בה בא לו לדופן השמאלית הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלן ושתי צלעות דקות מלמטן וכך היה מניח בחבירתה נמצא מניח ח שתים שתים מלמעלן שתים שתים מלמטן חתכה ונתנה למי שזוכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה אלא של ימין קורין גדולה שהכבד תלויה בה הבא לו לעוקץ חתכו ונתנו למי שזוכה בו האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו נטל את הרגל השמאלית חתכה ונתנה למי שזוכה בה נמצאו כולן עומדים בשורה והאברים בידם הראשון

לא היה שובר בו את הרגל. כשהיה מתחיל ט] הפשטו היה קרב הראש (ב) העוקץ והרגל ושתי דפנות וידים והחזה והגרה ונמלאת למד מהתם שמפשיטין אותו דרך הרגלים הילכך (כתוב) פירש לך כשתולהו ברגליו באונקליות לא היה שובר את רגליו ומניח רגל השבור ברגל האחר דרך הרגל ויורד עד לחזה וכן מוכח ביומא (דף כה:) דאמרינן התם דרך הנקב שינקוב ברגל שני כדרך הטבחים שתולין את הבהמה להפשיטה: **אלא נוקבו מתוך ערקובו.** כמו ארכובו. בשני הרגלים נוקב ומניחן באונקליות דרך הנקבים. וכל כך למה שלאחר שהפשיטה מנתחה אבר אבר וכשחותך רגל ימין עדיין תלויה הבהמה ברגל השמאלי ואם היה תולה אותה כמו הטבחים לאחר שיחתוך ממנה רגל ימין תפול הבהמה לארץ לפי שאותו הרגל תחוב ברגל האחר ועל ידי כן תלויה הבהמה: **היה מפשיט ויורד עד שהגיע לחזה.** שהרי הופשטה כל הבהמה אלא שעדיין תלויה עוד בחזה למטה שעדיין לא הופשטה שם כדקתני לבסוף מרק והפשיט. וקודם שיחתוך ממנה שום אבר חותך את הראש ולא מפשיטו שהרי קודם הוא בהקטרה ונאה לחותכו קודם: **ונתנו למי שזוכה בו.** קודם שחתך את הכרעים (ג) רגלי הבהמה. כרעים על שם כריעה קרי להו כרעים. שמאחר שהופשטו הידים עד כנגד החזה יכול לחתוך כל ארבע רגלים יחד: **מירק והפשיט.** גמר כמו (יומא דף לא.) קרצו ומירק אחר שחיטה י] [על] ידו (על). כלומר גמר הפשיטו נגד החזה וצואר וסוף הידים: **קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזוכה בהן עלה לרגל הימנית.** וה"ה דקודם שיחתוך הידים היה (ד) לו לחתוך רגל הימנית אלא שעדיין כופד הבהמה ברגלים והבהמה נתליתג). ובכל הסדר הזה אין שום פסוק כי אם סברא לפי מה שנכון לעשות עושין: **חתכה ונתנה למי שזוכה בה.** דהיינו אותו שזכה בראש: **ושני ביצים עמה.** שעולה בא זכר. ואז הבהמה תלויה על ידי הרגל השמאלי: **קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו.** עכשיו שנטל רגל הימני כשקרעו נמצא כולו גלוי לפניו ויכול לראות בפנים שבשלא היה הרגל עדיין חתוך אפי' אם היה קורעו לא היה מה שבפנים נראה כמו עתה: **נטל הפדר.** חלב ונתנו מכסה על בית שחיטת הראש למעלה לכסות בו בית השחיטה. יא] קתני בית (ה) השחיטת הראש כשהיה נושא את הראש על המזבח היה הופך בית השחיטה למעלה ולוקח החלב ומכסה וזה דרך כבוד למעלה. ולא קתני בית השחיטה סתם למעוטי שחיטת צואר אתיא [סד"א] דכמו שהראש מגונה בשביל שחיטה הכי נמי צואר מגונה הילכך פי' לך בית שחיטת הראש למעוטי בית שחיטת צואר וצואר כשהיה נושא היה הופך החתך אצלו ואינו נראה אבל הראש קרניו בין אצבעותיו וחוטמו כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה הילכך מכסה הפדר בית השחיטה והכי יפה לעשות ושחיטת הצואר אינה מגונה בדם כל כך כמו הראש: **נטל את יב] הקרביים ונותן למי שזוכה בהן להדיחן.** ולהסיר הטינוף שבהן (ו): **וידיחו אותו בבית המדיחין יג] ומדיחן כל צרכה.** לפי שיש בה טינופת הרבה קבעו לה לשכה אחת להדיחה שם ולא קבע ז) בה הדחה יד] שיש כרס שיש בה טינופת הרבה ויש שאין בה כל כך (הקרביים) והבני מעיים אין בהן משום טינופת כל כך: **מדיחין אותן ג' פעמים** טו] **(בכך לכל) במיעוטן של שולחנות.** בשולחן הקטן של שולחנות של שיש שבבית המטבחיים. ולאו היינו שולחנות שבין העמודים טז] על אותו היו מפשיטין כדמפרש במסכת מדות (דף לו.) אבל מלבד אותן שולחנות היו שולחנות של שיש. נראה לי שהיו קבועין בגבוה שעליהן היו מדיחין קרביים וכן מייתינן על גמרא דהאי פירקא(ט) י' שולחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחיים שעליהם מדיחין את הקרביים אבל שולחנות שהיו מפשיטין היו בין עמודים וכן גרסי' בהדיא במסכת מדות (דף לו.) שולחנות של שיש שבין העמודים ובשולחנות שעליהן מדיחין גרסי' בבית המטבחיים וכן מוכח במדות [לג:] דאמרינן מקום הטבעות כ"ד יז] לשולחנות ד' שולחנות לעמודים כו' הננסין ד' והמותר מקום הננסין: **במיעוט שולחנות של שיש.** יכולין להדיח שהתמיד היה כבש. והא דתנן במדות (דף לו:) לשכה ששם היו מדיחין קרבי קדשים היינו כרס כדמוכח (ז) הכא שמדיחין בבית המדיחין הכרס וכל צרכי בית המטבחיים מדיחין שם. ונראה לי הא דלא היו רוצים להדיח הקרביים עם הכרס בלישכת מדיחין משום שהכרס יותר ויותר יש בה טינופת ואם ידחו יחד יתלכלכו זה מזה לכך קבעו יח] זה לזה מקום: **ונטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד.** ועד עכשיו לא היה לו צורך סכין לא בנטילת הפדר ולא בנטילת קרביים שזהו דבר שנוטלין ומפרידין בלא סכין: **והפריש את הריאה מן הכבד.** הפריד זה מזה כדי (ח) שתהא הריאה עם צואר כדלקמן והכבד עם דופן ימין: **ואצבע הכבד מן הכבד.** אצבע הכבד יט] כשחותכים את הכבד ומפרידין אותו ממקומו נשאר מעט כבד מן העוקץ אצל הכליות ולא היה מזיזה ממקומה: **נקב את החזה.** בדבר שאינו חותך כדרכו שייך לשון נקיבה שהיה מפריד החזה מן הדפנות והצלעות זו ארוכה מזו. ועוד יש לומר לפי שהחזה על הדפנות כמו אהל וכשנטל את החזה משם הוי כמי שניקב בבהמה שהחזה קצר ברחבו ודומה מקומו לאחר נטילתו כחלון וזהו עיקר: **ונתנו למי שזוכה בו עלה לדופן הימני היה חותך ויורד עד השדרה.** אבל השדרה חותך ולא היה נוגע בשדרה שהשדרה היה מניח אותה עם הדופן השמאלי לפי שבזה הדופן היה תולה הכבד: כ] לא היה חותך השדרה עמו שאם היה חותכו עמו היתה כבידה כא] [הרבה] (היה): **עד שהיה מגיע לב' הצלעות דקות**(י). אבל החזה כלומר היה חותך ויורד עד שיהא מגיע לאותן צלעות וגם למעלה אצל העוקץ היה מניח ב' הצלעות ולקמיה מפרש כשיפריש דופן שמאלי דקתני ומניח ב' צלעות דקות מלמעלה וכו' וכך היה עושה בחבירתה דופן ימין: **חותכה ונותנה למי שזוכה בו והכבד תלויה בה.** לכך הפריש קודם הריאה מן הכבד שבב' הקרבות היו: **בא לו לגרה.** לצואר: **והניח בה ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן.** ב' צלעות הניח בו כבר כשחתך הדופן הימני ועכשיו (הניח בו שעדיין) הניח בה ב' צלעות מצד אחר וזהו אותן צלעות שהן בדופן אצל חזה ועדיין לא חתך דופן השמאלי לכך שייך לומר והניח בה שעדיין הן מחוברות לדופן: **והקנה והלב והריאה תלוין בה בא לו לדופן שמאלי והניח.** לא גרסי' **בה** [אלא] **והניח אצל העוקץ: ב' צלעות דקות.** דהיינו למעלה וב' צלעות דקות מלמטה אצל החזה והניחן במקומן ולא חתך עם הדופן וכן היה מניח עם חבירתה בדופן הימני ב' צלעות למעלה אצל העוקץ ולפי שלא פירש לך למעלה ב' צלעות למעלה בנטילת דופן ימין פירשו כאן: **נמצא מניח בשתיהן.** בשתי דפנות שתים שתים מלמטה ושתים שתים מלמעלה בין בדופן ימין בין בדופן שמאל מניח בכל א' שתים שתים למטן וכן שתים שתים למעלן: **חתכה.** לדופן שמאל ונתנה למי שזוכה בה והשדרה עמה תלויה בה והיא היתה כבידה יותר אלא של ימין קרויה גדולה לפי שהכבד תלוי בה והכבד לאו מן הדופן הוא אלא תלוי הוא בה ובשביל שדבר שאינו בכלל הדופן תלוי בה לכך נקראת גדולה: **בא לו לעוקץ.** הוא הזנב חתכו אצל רגל השמאלי שעדיין תלויה הבהמה בו: **האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו.** וכן ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן. לפי שאותן צלעות מיקרי כנפי העוקץ ולא חש לפרש שני צלעות מכאן ומכאן: **נטל רגל השמאלי.** שנשאר יחידי שכל הבהמה מנותחת לאברים ורגל שמאלי נשאר עדיין באונקלי ונתנה למי שזוכה בה: **נמצאו כולן עומדין בשורה והאברים בידם:** עד עכשיו פירשו סדר ניתוחיה מעתה צריך לפרש סדר הולכתם למזבח כיצד מוליכים האברים קודמין זה לזה: הראשון

א) ס"א רכות וכן בכל העמוד, ב) [במשנה שבמשניות ליתא חתכה], ג) [כופד הבהמה נתלית ברגלים רש"ש], ד) נ"א באחד, ה) [ע"ב], ו) בס"א: רכות, וכן לקמן, ז) אולי צ"ל דמלבד כל אלו כ"א מקומות היו עדיין ג' מקומות, ח) נראה דחסר כאן איזה תיבות, ט) בתוספתא ליתא זה רק כן הוא בירושלמי כשהגזבר חותם חותם ונותן לאמרכל כו' וכשהאמרכל רואה ומכיר חותמו ומתיר גזבר רואה וכו'.

הגהות הב"ח

(א) במשנה במעטן על שולחנות נ"ב לשון הר"ע לפי גירסא זו במעטן לכל הפחות ואם רצה להוסיף ולהדיחן יותר מג' פעמים מוסיף עכ"ל אבל יש גורסים במעוטן של שולחנות ועיין בתוס' שלפנינו: (ב) מפרש ד"ה לא היה שובר וכו' היה קרב הראש והרגל ושתי הידים העוקץ והרגל והחזה והגרה ושתי דפנות ונמלאת למד מהתם: (ג) ד"ה ונתנו למי וכו' את הכרעים הס"ד ואח"כ מ"ה כרעים רגלי הבהמה על שם וכו' שהופשטו גם הידים עד כנגד החזה היה יכול: (ד) ד"ה קרע וכו' היה יכול לחתוך רגל: (ה) ד"ה נטל הפדר וכו' קתני בית שחיטת הראש ולא קתני הראש שכשהיה נושא וכו' יפה לעשות ועוד דשחיטת הצואר: (ו) ד"ה נטל וכו' שבהן הס"ד ואח"כ מ"ה והכרס מדיחין וכו' ולא קבע בה לשכת הדחה שיש בדם כיון שיש בה טינופת הרבה הס"ד ואח"כ מ"ה והקרביים וכו' כל כך מדיחין אותן ג' פעמים ודי בכך לכל הס"ד ואח"כ מ"ה במעטן וכו' וכן מייתינן בגמרא דהאי פירקא שלש עשרה וכו' מקום הטבעות כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן השולחנות ולננסין ד': (ז) ד"ה במיעוט שולחנות וכו' כדמוכח התם וכו' ומדיחין אותה כל צרכה פי' בית המטבחיים וכו' קבעו לזה מקום ולזה מקום: (ח) ד"ה והפריש וכו' כדי שתשאר הריאה עם:

פי' הראב"ד

הקרקע של העזרה שהרי בעזרה היתה עומדת ושם היו מולחים עורות קדשים אלא ע"כ צ"ל שאפילו בגגין היה חילוק דיש מהן שנתקדשו ויש מהן שלא נתקדשו והכל לפי הצורך והשעה שהיו צריכין אז עשו ולאו דוקא דקאמר רב דכל גגין לא נתקדשו אלא חוץ [גג] הפרוה לא נתקדשו כולם או בשעת קדושת העזרה אבל מכאן ואילך לא אתי שום בנין ומבטל קדושת העזרה וכן מוכח כמו כן [הא דתנן] גגו היה קודש ולא מותבי' מיניה לרב (ורב) כמו כן נראה לומר דבימה לא צריך לאסרה משום לא תטע אפילו אם היתה ממש בקביעות לשם דא"ל דכל דבר שיש בו אהל דומיא [דנטיעה] שיושבין בצלו זהו אסור לעשות כן אבל בענין אצטבאות ובימה אינו נראה שיהיה אסורה שהרי בן קטין עשה מוכני לכיור של עץ וגם מנודה איכא מאן דמכשיר בסוכה בפרק החליל ואע"פ שמנורה אין ראיה כל כך משום שדבר המיטלטל הוא ואין דומה לנטיעה מכל מקום מוכני היה קבוע אלא מידי דמאהיל בעינן דומיא מה שהתורה אסרה. ומה שהאריך בתו' צרפת בשם ר' יעקב ז"ל בפי' בשימור שכל ג) א' כ"א מקומות היו עדיין ג' מקומות של כהנים ושינויי למעיילי פילי ד) בקופא דמחטא נינהו ולא ימצא בהן אדם יד ורגל ע"כ אין להאריך. בהאי תרי מנייהו לא צריכה שימור במדות פרשתי דלא תיקשי דאביי. ולשם דתניא. אין פוחתין מי"ג גזברין ומז' אמרכלין כך היא שנוי' זאת הברייתא בספרי אבל ספרים הישנים הם חלוקים יש מהם דה"ג בהו אין פוחתין מג' גזברין ומז' אמרכלין ובתוספתא דשקלים תניא ג' גזברין מה היו עושין פודין את הערכין ואת החרמים ואת הקדשות ומעשר שני וכל מלאכת הקודש היתה נעשה על ידן אמרכלין מה היו עושין ז' מפתחות של העזרה היו בידם רצה א' מהן לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כולם אמרכלין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין אמר ר' יהודה למה נקרא שמו אמרכל מפני שמר על הכל ולפירוש הירושלמי בגמ' דמסכת שקלים משמע כהנהו ספרים דגרס ג' גזברין וז' אמרכלין דבמסכת שקלים אההיא מתניתין גופא דקתני אין פוחתין מג' גזברין מפ' הכי תנא ומן שני קתילקין כלומר גם מאלו אין פוחתין ויליף מהאי קרא גופי' דכתיב בדברי הימים [ב' ל"א] ויחיאל ועזזיהו ונחת ועשהאל וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ובניהו פקידים מיד כונניהו ושמעי אחיו במפקד יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד וגו' ודריש להאי קרא הכי דיחיאל ועזזיהו ונחת גיזברין ועשהאל וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ובניהו פקידים היינו אמרכלין מיד כונניהו ושמעי אחיו היינו שני קתליקין במפקד יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד בית האלהים היינו מלך וכה"ג הרי משמע שכך צריך להיות ג' גזברין וז' אמרכלין. ואחרי שהוזכרנו דהכי נראה כמשנה שקלים דאין פוחתין מג' גזברין וז' אמרכלין (דהאיך) [קשה דהיכי] תנן שהאמרכלין יהיו מרובים על הגזברין והאמרכלין (כמו) [הם] יותר שליטין מהגזברים כדקתני בתוספתא דמשו"ה נקרא אמרכל משום שמר על הכל ואין זה נוהג שבעולם ועוד מלשון התוספתא נמי א) עדיין מוכח ממקום אחר שאמרכלין יותר גדולים מן הגזברין דהתם מפרש שכך היו עושין כשהגזבר חותם ונותן למלך והמלך רואה חותמין ומכיר ומתיר גזבר רואה חותמיו ומכיר ומתיר. הרי זה מכל מקום משמע שהגזבר פחות מאמרכל ונראה לפרש שאותו ג' גזברין דקתני במשנה דשקלים ובתוספתא היינו אותן גזברין שהיו רק מיוחדים לכך להעריך ערכי וחרמי וקדשי בדק הבית ולפדות כדי שלא יהיה הפסד להקדש. דשלשה חשיבי בכל דוכתא בין לענין דין בין לענין לכל דבר וצריכין להיות כמו ב"ד לעשות שומא ולידע בפדיון ערכין חרמין והקדשות ומעשר שני וכל מלאכת הקודש ומיהו כל הגזברין היו י"ג אלא שמאותם י"ג ממונים היו ממונין גם על אותם עניינים שאמרנו. ועשרה מהם לא היו ממונים על הנערכים ומה שכתב לשם בתוספתא כמו שכתובה למעלה אלא על שאר עניינים של לשכה היו ממונים ובשביל כך לשם בשקלים לא קא חשיב אלא הנהו ג' גזברים שהיו ממונים גם על הנערכים וחרמות והקדשות ובכאן בברייתא חשיב כל הגזברים שבמקדש ובעי למימר שמכל הגזברים לא היו כאחד [אלא] י"ג ומן אמרכלין היו ז' ותחתיהן היו גזברין ובזה הענין נראה שהיו

ד א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ה:
ה ב מיי' שם הל' ו:
ו ג מיי' שם הל' ז:
ז ד מיי' שם הלכה ח:
ח ה מיי' שם הלכה ט:

שיטה מקובצת

א] נוקבו מתחת תיבת מתוך נמחק: ב] תיבת ומדיחין ל"ש ותיבת אותה נמחק: ג] פעמים במעוטה על שולחנות אות ן' נמחק: ד] העמודים גירסת ר"ש שבבית המטבחיים: ה] נקב את אות ו' נמחק: ו] צלעות רכות חתכה תיבת דקות נמחק: ז] בה והקנה והלב: ח] מניח בשתיהן שתים: ט] מתחיל ואמרינן ביומא דדרך הפשטו היה קרב כילד הראש והרגל והעוקץ ושתי דפנות והידים והחזה: י] שחיטה על ידו כלומר תיבת על נמחק: יא] השחיטה ולא קתני בית שחיטת הראש ותו לא לאשמועינן כשהיה: יב] את הכרס ונתן למי שזוכה בה להדיחה ולהסיר: יג] תיבת ומדיחין ל"ש: יד] הדחה שלש פעמים לפי שיש מי שיש בה טנופת תיבת כרס נמחק: טו] פעמים בכך לכל במיעוטה אות (כ"ג) [נ'] נמחק: טז] העמודים שעל אותן היו אות ו' נמחק: יז] כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן שולחנות לננסין תיבת להעמודים כו' ואות ה' נמחק: יח] קבעו לזה מקום ולזה מקום הס"ד ומה"ד נטל את: יט] הכבד הכבד כשחותכים אצבע הכבד ומפרידין תיבת את נמחק: כ] הכבד ולא היה: כא] כבידה עד תיבת היה נמחק:

פי' הרא"ש

מערבית דרומית לפי ששירי הדם ניתנין בסמוך לו על יסוד דרומי: **לא היה שובר בו את הרגל.** שהטבח שובר הרגל ועושה נקב ברגל ומעביר הרגל ששובר מן הארכובה דרך נקב שעושה ברגל האחר ותולה בשני הרגלים ומפשיט: **אלא נוקבו מתוך ערקובו.** ברגל שמאלי ועשה נקב בין הגידים לעצם ותלאו ברגל א' וחברו בבכורות [דף מ:] זנב הרגל שאינו מגעת לערקוב: היה מפשיט ויורד. באמצע בין הבהמה וקלא מן הצדדין עד שמגיע לחזה: חתך את הראש. עם העור שאינה בכלל הפשטה כדאמרי' בפרק ב' דחולין [דף כז.]: חתך את הכרעיים. ד' הרגלים עד הארכוב': מירק את הפשטו. גמר כל ההפשט וסילק העור מן הבשר: קרע הלב והוציא את דמו. לפי כשהשה לא גונחת בשעת השחיטה וממשכת את הדם מבית השחיטה והוא הדם הקרוש הנמצא בלב וה"ל כדם שנשפך ולא נתקבל בכלי ופסול למזבח. נ"ל שמשנה זו אין מקומה כאן אלא אחר אותה משנה דקרעו ונמצא כולו גלוי לפניו דקודם אותו קריעה א"א להוציא את הלב: חתך את הידים. מן הכתפים: לרגל הימני. הוא הירך: למי שזוכה בה. הוא הכהן שזוכה בראש ושתי ביציו הניח דבוקים בירך: נטל את הפדר. חלב שעל הקרב: ונתנו על בית השחיטה מלמעלה. לכסות לכלוך דם בית השחיטה ודרש לה מקרא בפ"ב דחולין [שם] דכתיב את ראשו ואת פדרו וערך: הכרס היו מוליכין אותו ללשכת מדיחין. ולא רצו להוציא כל הפרש בעזרה: כל צרכה. בלי קצבה עד שתהא יפה בכל הצורך: מדיחין אותן שלש פעמים במעוטה וכו'. בכלי כמו מעוטן של זיתים מלשון עטיניו מלאו חלב [איוב כא]. ול"נ במיעוטה לכל המיעוט ג' פעמים להעביר שירקא דמעיי'. ואית דגרסי במיעוטה של שולחנות שבין העמודים פי' בשולחן קטן שבין העמודים והא דאמרינן במסכת מדות [דף לו:] שבלשכת המדיחין מדיחין את הקרביים קרבים דהתם היינו כרס אי נמי התם מיירי בשאר קדשים כדקתני התם ששם היו מדיחין כשהיה להם רוב זבחים היו הולכים ללשכת המדיחין. אבל התמיד היו מדיחין הקרביים על שולחנות: והפריש את הריאה מן הכבד. לפי שהכבד קרב עם הדופן הימני והריאה עם הגרה: ואצבע הכבד מן הכבד. כי אצבע הכבד היתה קריבה עם העוקץ והכליות כמו בשאר קרבנות דכתיב על הכליות יסירנה ופירש"י ז"ל שיהא מעט מן הכבד עם הכליות: ולא היה מזיזה ממקומה. אחר שהפרידן זה מזה אלא מניחן כאן עד שהיה מנתח את האברים ומניח הריאה דבוקה לגרה והכבד עם הדופן ואצבע כבד עם העוקץ: נוקב את החזה. שעושה כמין ארובה שחותך את שומן החזה הרואה את